

'פליגי בה...חד אמר בפת דכו"ע...' - נחלקו הפוסקים להלכה, שיטת הרז"ה וסיעתו דהלכה כלישנא קמא, דבפת כו"ע לא פליגי דבחדא סגי, כי פליגי ביין. ושיטת הראב"ד וסיעתו דהלכה כלישנא בתרא, דביין כו"ע לא פליגי דבעינן תרתי, כי פליגי בפת. אלא שעוד נחלקו הראשונים אם הלכה כרבי מאיר, כמו שאומר להלן רב יהודה בשם רב, או שהלכה כחכמים כיון שרבי יוחנן סובר להלן רק 'נהגו' כרבי מאיר, דהיינו שאין מורין כן רק לא מוחין בידם. ובדעת הרמב"ם דנו רבות (עי' ברמב"ם בהל' עירובין פ"א הי"א ופ"ה הי"ג ונו"כ שם וטור סי' שפז ונו"כ, ואכמ"ל). ושיטת רש"י ותוס' דלא סומכין על השיתוף לצורך עירוב חצרות אא"כ כל חצר עירבה לעצמה נרק שלא עירבו דרך פתחים שביניהם, ובשביל זה סומכים על השיתוף מבואות. אך גם בזה רבים חולקים, ועי' בראשונים בסוגיין, ובשו"ע סי' שפז ונו"כ, וקצת נסתבכתי במורכבות הדיעות (ועי' מנחת ישראל דף פב והלאה באריכות גדולה מאד).

תוד"ה בפת - עי' משנ"כ בס"ד להלן דף פה ע"ב לגבי הנחת שיתופי מבואות בבית שבחצר וכו'.

דף עב

'הלכה...מנהג...נהגו' - עי' לעיל סב ע"ב.

[והתוספות כאן הקשו מה שייך 'נהגו' דהיינו לא למחות בידם, והרי זו חומרא, ותירצו ארבעה תירוצים, ע"ש].

'חמש חבורות ששבתו בטרקלין אחד...' - סיכום הסוגיא והמפרשים (ללא טוש"ע ונו"כ).

בית הלל עירוב אחד לכולם	בית שמאי עירוב לכל חבורה וחבורה		
→ מודים (אפי' בעירובין בא אצלן [תוסי' מכח קושיתם מאי נפק"מ לבית הלל, אבל הריטב"א ניחא ליה אף ברבותא לבייש, ולפי"ז אולי פליג ע"ז])	עירוב לכל חבורה וחבורה (אפי' כשאין דיריין בחצר [תוסי']) דעה א' ברשב"א וריטב"א: אפי' החבורות שעדיין לא נתחלקו. מסקנת רשב"א ריטב"א ומאירי: רק החבורות שנתחלקו. ראב"ד ורבנו יהונתן: כשמקצתן שרויין בקומה העליונה שאינה מחולקת במחיצות.	מקצתם שרויין בחדרים או בעליות (פתוחים כולם לחצר נכ"כ הראשונים, וברבנו יהונתן יש גירסאות)	משנה
ת"י א בתוסי': עירוב אחד לכולם. ת"י ב' בתוסי': → מודים	עירוב לכל חבורה וחבורה (אך לא מסתבר להעמיד בכך את המשנה)	מקצתם שרויין בחדרים או בעליות (ואין פתוחים לחצר, רק יוצאין דרך טרקלין)	תוספות
→ מודים	עירוב לכל חבורה וחבורה (לגבי אחרים, אבל לעצמן א"צ עירוב לטלטל זל"ז [רשב"א וריטב"א, דלא כמשמעות רש"י, וע"ע מאירי וגאון יעקב])	במחיצה עשרה	לישנא קמא דרב נחמן
עירוב אחד לכולם	עירוב לכל חבורה וחבורה	בין במחיצה עשרה ובין מסיפס	לישנא בתרא דרב נחמן
עירוב אחד לכולם	מודים ←	מחיצות (ארעיות) שלא מגיעות לתקרה	חד מר' חייא ור' שמעון ברבי
→ מודים תוסי', ראי"ש וטושי"ע: רק במוליכין עירובין למק"א. רשב"א, וכ"מ ברמב"ם: גם בערובין בא	עירוב לכל חבורה וחבורה	מחיצות המגיעות לתקרה	איך מר' חייא ור' שמעון ברבי, יהודה הסבר

תנא	היה עירובן בא אצלן	<p>רש"י: כיון שגם לבית שמאי אין החילוק בגלל המחיצות.</p> <p>רשב"א: פליגי אף במסיפס, דהוי חלוקה, וקמ"ל דבעירובן בא אצלן לא פליגי.</p> <p>ריטב"א: לגבי טלטול זל"ז עצמן א"צ עירוב, וה"ה בעירובן בא אצלן.</p>	אצלן.
איכא דאמרי	היו מוליכין עירובן למקום אחר	עירוב לכל חבורה וחבורה	→ מודים

(ע"ב) 'רבי יהודה הסבר' - נזכר כאן בפעם היחידה בחז"ל (וכ"ה בספר סדר הדורות בערכו [וע"ש אות ס ערך בן

סבר. וע"ע דקדוקי סופרים כאן או' כ ואו' ס]). ויש כמה גירסאות והסברים לשם זה:

א. 'הַסְבֵּר', על שם חריפותו, מלשון 'סברא' (רש"י, ובתוספת ביאור הרשב"א וריטב"א ותוס' רבנו פרץ בדבריו [נוכתב הריעב"ץ בהגהותיו, דהתוספות ושאר הראשונים דלהלן שלא קיבלו דברי רש"י היה משום דלא מסתבר שיהיה חריף כ"כ יותר משאר חכמים שלא מצינו שכינו אותם כן]).

ב. 'הַסְבֵּר', על שם שגודל סבכים, שעושה כובעים ומצנפות (רי"ף, רבנו חננאל [דפוס וילנא] בפ"י ראשון, הערוך ערך סבכא, תוס' ורשב"א וריטב"א בשמו, וע"י להלן).

ג. 'הַסְבֵּר', על שם שעושה סככות, כמו כובע וסככה (תוס' רבנו פרץ [הנדמ"ח] בפ"י א בשם רבנו חננאל, אלא שלפנינו ברבנו חננאל כתב 'הסבך' על שם שגודל סככות. וכ"ה ברי"ף ובערוך ובתוס' וברשב"א ובריטב"א, ולכן כתב המהדיר על תוס' רבנו פרץ [שם הע' 428] דיתכן דיש ט"ס ברבנו פרץ וצריך לגרוס כמו שאר כל הראשונים, ובפרט בקטע זה שאין להבחין בזה מחמת המחיקות שבכת"י. עכ"ד. גם בחידושי המאירי הביא רק ב' גירסאות: 'הסבר' ו'הסבך'. אמנם המהדיר על רבנו חננאל [הנדמ"ח, הע' 310] הביא דבכת"י פ"י רבנו חננאל כתוב 'סככה' כמו שכתב תוס' רבנו פרץ בשמו. עכ"ד. ובתוס' רא"ש הגירסא מעורבת, דכתב: ר"ח גריס הסכך, ופ"י גידל כעין מצנפת וכובע כמו מעשה הסבכא. עכ"ל. הרי שבתחילה כתב 'סכך' ואח"ז פירש 'סבכא', וצ"ב).

ד. 'הַסְבֵּר', על שם עירו, דבספר יהושע [טו, סא] כמו כן כתיב "מְדִין וְסֻכָּה" (תוספות לפנינו בשם רבנו חננאל בפירושו שני, והועתק בפשיטות בספר סדר הדורות ח"ב ערך רב יהודה הסבר. אמנם בגליון הש"ס שלפנינו ציינו שבפסוק ביהושע שם כתוב "מְדִין וְסֻכָּה" בשני כפ"י, וע"י בפ"י הבא [ואולי י"ל דהט"ס בתוס' הוא רק בהעתקת הפסוק מיהושע, אבל באמת שמו כאן 'הסבך' ע"ש מקומו 'סככה', והתוס' רק כתבו דכמו כן הוא ביהושע, דהיינו בדומה לזה, אך שם 'סככה' וכאן 'סבכה'. דאי כהגהת הב"ח דלהלן, צריכים לתקן שתי תיבות בתוס', דהיינו גם להוסיף 'הסכך' וגם לתקן ל'וסככה'. ודו"ק. וכן משמע קצת בלשון התוס' רא"ש דכתב כאן: עוד פירש על שם עירו בספר יהושע כתב מדין וסככה. עכ"ל. הרי ג"כ שלא הוסיף לפ"י שני ד"ל 'הסכך', אלא הוא 'הסבך' כפ"י ראשון, ורק מציין דבספר יהושע כתב שם עיר דומה 'וסככה'. ודו"ק. אמנם בתוס' רבנו פרץ הנדמ"ח איתא להדיא 'הסכך' על שם עירו, ומבאר ענין סככה וגם שם העיר סככה ע"י להלן, והוא תניא דמסייעא לב"ח דלהלן]).

ד. 'הַסְבֵּר', על שם עירו, ע"פ הפסוק ביהושע [שם] "מְדִין וְסֻכָּה" (כ"ה בתוס' רבנו פרץ בפ"י ב ובתוס' רא"ש בפ"י ב, ואינהו תנאי דמסייעי להגהות הב"ח דכתב לתקן כן בלשון התוספות שלפנינו, אך לגירסתם גם לפירוש הראשון גורסים 'סבך' כי הוא מלשון 'סככה' [אמנם מגירסת התוס' רא"ש שלפנינו לכאורה אין כ"כ ראייה, דיתכן דהמו"ל תיקן כן מדידיה ע"פ הב"ח, כי אין לו ציונים והערות למטה, ודו"ק. וצ"ע בתוס' רא"ש המקורי]).

'במקבלי פרס' - יש כמה דעות בפירוש 'מקבלי פרס':

א. מקבלים מבית אביהם מימון הוצאות סעודתם (רש"י, ריטב"א בשם תוס' [ולפנינו אינו, וע"י להלן] ובשם רבותיו).

ב. מקבלים המאכל והמשתה עצמו לביתם, ולא סכום ההוצאה בלבד (תוס' להלן עט ע"ב בתי' הראשון [נצוין ע"י הרעק"א במסורת הש"ס כאן], תוספות רבנו פרץ [ומשמע שם דוקא כשהאפיה והבישול בבית אביהם], רא"ש סי' ח, וכן משמע ברבנו חננאל שכתב: 'מקבלין פרס...ואוכלין אותו בבתיהם', משמעות רבנו יהונתן הכהן מלוניל על הרי"ף כב ע"ב שכתב: 'שולחין להם מכל סעודות אביהם בכל יום ויום מה שיספיק להם ואוכלין בבתיהם', משמעות מגיד

משנה פ"ד מהל' עירובין ה"ו שכתב: 'שנוטלין המנות מאביהם ואוכלין אותן בבתיהן' [אלא שכתב כן בשם רש"י, וברש"י שלפנינו כתב 'הוצאה', ועי' להלן]. וע"ע בחידושי המאירי ולהרה"ג המהדיר נר"ו שם הע' 662).

ג. לפעמים אוכלים על שולחן אביהם ולפעמים אינם אוכלים (רמב"ם פ"ד מהל' עירובין ה"ה, ופי' המגיד משנה שם: שאין אוכלין בהתמדה אצל אביהם אלא לפעמים, כמו שיסעוד אדם נכרי אצל חבירו שבוע או חודש, אלא שאלו הם מרבים לסעוד בזמנים חלוקים על שלחן אביהם יותר מהנכרי שאינו אלא באקראי בעלמא וכו', וסובר רבנו שכל שאינן אוכלים בקבע - עדיין דירתן קיימת בבתיהן שבחצר, לפי שאין זה עקירת דירה, שהאדם הסועד אצל חבירו חודש או ימים אין דירתו עוקרת ממקומה. ע"כ).

והנה בענין מש"כ הריטב"א בשם התוס' כשיטת רש"י, והמגיד משנה כתב בשם רש"י כשיטת התוס', - י"ל דכוונתם היתה לאפוקי משיטת הרמב"ם הנ"ל, ולא לענין אם הוצאה או אוכל. ודו"ק היטב].

אמנם, כתב הבית יוסף (סי' שסו [אות י] וסי' שע [אות ה]) דנראה דאין לחלק, ונחשב 'מקבלים פרס' בין במקבלים מאכל ממש ובין מקבלים מעות ליקח בהם מאכל, ומה שחילקו התוס' ורא"ש לקמן - היינו רק לסלקא דעתין שם, אך למסקנה מודים שאין לחלק ובכל גונא הוה מקבלי פרס [וקצ"ע מהראשונים דלעיל (ר"ח, רבנו יהונתן ומ"מ) שפירשו בפשיטות גם בסוגיא שלנו כהתוס' ורא"ש]. וכ"כ האחרונים (משנ"ב סי' שע ס"ק מד).

'רב אמר מקום פיתא, ושמואל אמר מקום לינה' - והלכה כרב באיסורי (תוספות, רשב"א, ריטב"א [וכתב דאפשר דשמואל מודה בדין מקבלי פרס, דמוכח כן מבריייתא], טוש"ע סי' שע סעי' ה וכל הפוסקים. ועי' גאון יעקב).

והנה לגבי הדלקת נר חנוכה נחלקו גאוני קדמאי אם מקום אכילה קובע או מקום לינה, עי' בטור (ריש סי' תרעז) בשם הרא"ש, ובב"י ודרכ"מ שם מתש' הרשב"א, והרמ"א (שם) כתב דבזה"ז שמדליקים בפנים לכו"ע מקום אכילה קובע, אך גיסו בשו"ת שארית יוסף (סי' עג) כתב דמקום שינה גורם, ושכ"כ הגהות ספר המנהגים לרי"א טירנא בשם ארחות חיים ומהרי"ו וי"ל [בדנינים והלכות שבסוף הספר סי' לא]. ועי' בנו"כ שם, ופוסקי זמננו דנו בשיבות ומוסדות שאוכלים במקום אחד וישנים במקום אחר, היכן ידליקו נרות חנוכה, ועי' חובת הדר (חנוכה פ"א סעי' יג-יד ובהע' שם) ומועדים וזמנים (ח"ו סי' פח) ואכמ"ל. אמנם לגבי שבת מקום האכילה הוא הקובע, כי צריך שיהיה אור בסעודה, אך גם בשאר חדרים שיש בהם תשמישים צריכים להדליק, ועי' כל הפרטים בטוש"ע סי' רסג ונו"כ, ואכמ"ל. ואמנם יש לציין משמעות הגמ' להלן, שגם מקום לינה - אם היה עדיף לו ללון במקום האכילה, נמשך אחר מקום האכילה. וכן מקום אכילה - אם היה עדיף לו לאכול במקום הלינה, נמשך אחרי מקום האכילה.

דף עג

'ושמואל אמר מקום לינה' - יש כאן שתי דיעות בראשונים:

א. פי' אף מקום לינה, דודאי מקום פיתא גם מועיל (הרז"ה, רשב"א בשמו, ריטב"א בשם הר"א [ותיקן שם המהדיר דצ"ל הר"ז]).

ב. פי' רק מקום לינה, כמו שלרב רק מקום פיתא (רשב"א).

'מי שיש לו חמש נשים...' - יש לפרש מאי דנקט דוקא 'חמש' נשים, הן לרבנותא לרבי יהודה בן בתירא, דאע"פ שיש כאן לכאורה מיעוט קורבה, שהרי אמרו חכמים שאין לישא יותר מארבע נשים, כדי שיגיע לכל אשה עונה פעם בחודש [עי' גמ' יבמות מד ע"א ורמב"ם פי"ד מהל' אישות ה"ג], אעפ"כ רבי יהודה בן בתירא מתיר בנשים כי הן נמשכות אחריו יותר מעבדים. והן לרבנותא לרבי יהודה בן בבא, דאע"פ שיש כאן לכאורה ריבוי מלאכה, שהרי אמרו חכמים [עי' גמ' כתובות נט-סא ורמב"ם פכ"א מהל' אישות ה"א-ז] שאשה חייבת לעשות לבעלה חמש מלאכות: טווה, רוחצת פניו ידיו ורגליו, מוזגת לו הכוס, מצעת לו המטה, עומדת בפניו ומשמשתו. וא"כ כאן שיש לו חמש נשים ויכולה כל אחת לעשות לו מלאכה בשלימות, אעפ"כ רבי יהודה בן בבא אוסר בנשים, דאינן נמשכות אחריו כמו עבדים (בן יהוידע. ואיירי דנקט חמש בנשים נקיט חמש גם בעבדים [שם]. ועוד כתב שם דלכן נתן הקב"ה אות י' באיש ואות ה' באשה [ובלעדס הם שוים], דהאיש חייב לאשתו י' דברים [עי' רמב"ם ריש פי"ב מהל' אישות] והאשה חייבת לבעלה ה' דברים [כנ"ל]).

'רבי יהודה בן בתירא מתיר בנשים ואוסר בעבדים' - נאמרו כמה טעמים לדעתו: